

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
полковник поліції

Олександр МОРГУНОВ

03 2025

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ**

до аспірантури

ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ С1 «ЕКОНОМІКА»

Програма обговорена і схвалена на
засіданні Приймальної комісії
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
протокол № 2 від 31 березня 2025 року

Голова предметної комісії
для вступу до аспірантури
доктор економічних наук, професор

Світлана ХАМІНЧ

Дніпро 2025

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності
С1 «Економіка» / Укладачі: Хамініч С.Ю., М'ячин В.Г., Протопопова Н.А.
Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2025. 22 с.

Програма обговорена та схвалена на
засіданні предметної комісії
(Протокол № 1 від 29.08 2025 року)

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Зміст вступного іспиту.....	5
Критерії оцінювання.....	6
Список рекомендованої літератури.....	7

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма для кандидатів на навчання за ОНП «Економіка» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ складається з пояснювальної записки; змісту вступного випробування, що охоплює перелік розділів із зазначенням положень, понять і категорій, що підлягають засвоєнню, та списку рекомендованої літератури для підготовки до вступного випробування.

Умовою вступу є наявність у кандидатів освітнього ступеня «магістр» або освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Програма вступного випробування містить 5 розділів: «Аналітична економіка: макро, мікро-аспекти», «Економічна безпека соціально-економічних систем», «Ідентифікація загроз соціально-економічних систем», «Проектна економіка» та «Стратегічний аналіз».

Вступне випробування має комплексний, синтетичний характер та орієнтований на виявлення знань, умінь і навичок вступників.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Завдання вступного іспиту оцінюються за шкалою 100-200 (з кроком не менше ніж в один бал) або ухвалюється рішення про негативну оцінку вступника («незадовільно»).

При оцінці знань за основу слід брати повноту і правильність виконання завдань.

Загальна оцінка визначається як середня виважена з оцінок відповідей на усі запитання.

Оцінка за шкалою 100-200 бальною системою	Характеристика відповіді
165-200	Вступник: - досконало володіє теоретичним навчальним матеріалом для ґрунтовної відповіді на поставлені питання; - глибоко і повно оволодів понятійним апаратом, вільно та аргументовано висловлює власні думки; - демонструє культуру спеціальної мови і використовує сучасну технологічну термінологію, цілісно, системно, у логічній послідовності дає відповідь на поставлені запитання; - творчо використовує знання для розв'язання практичних завдань.
135-164	Вступник: - володіє теоретичним навчальним матеріалом для відповіді на поставлені питання; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій; наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень; - грамотно викладає відповідь, але зміст і форма відповіді мають окремі неточності, припускає 2-3 неprincipові помилки, які вміє виправити, добираючи при цьому аргументи для підтвердження певних дій.
100-134	Вступник: - частково володіє навчальним матеріалом, здатний логічно відтворити значну його частину; - виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, але викладає його неповно, непослідовно, припускається неточностей у визначеннях понять, у застосуванні знань для вирішення практичних задач, не вміє доказово обґрунтувати свої думки; - завдання виконує, але припускає методологічні помилки.
«Незадовільно»	Вступник: - має розрізнені безсистемні знання; - володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння,

	викладає його безладно, уривчастими реченнями; - припускає помилки у визначенні термінів, які приводять до викривлення їх змісту; - припускає принципові помилки при вирішенні практичних завдань; - не відповідає (або дає неповні, неправильні відповіді) на основні та додаткові питання.
--	---

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. АНАЛІТИЧНА ЕКОНОМІКА: МАКРО, МІКРОАСПЕКТИ

Тема 1. Аналітична економіка як наука. Методологія аналітичної економіки

Предмет і функції аналітичної економіки. Економічні суб'єкти. Національна економіка. Економічна ефективність. Макро і мікроекономіка. Економіка і право. Функції аналітичної економіки. Позитивна і нормативна економічна наука. Цілі економічної політики. Макроекономічна нестабільність. Стабілізаційна політика.

Методологія аналітичної економіки. Основні методи пізнання економічних процесів. Наукове абстрагування. Економічний аналіз. Економічні категорії та економічні закони. Економічне моделювання. Ендогенні та екзогенні змінні. Економічні показники та їх види. Пастки на шляху економічного пізнання. Економічне сприйняття. Філософія економічної науки.

Місце аналітичної економіки у системі економічних наук. Аналітична економіка як теоретико-методологічна основа інших економічних наук. Етапи розвитку економічної науки. Основні напрями та школи в економічній науці. Внесок українських учених у розвиток економічної науки.

Тема 2. Виробництво та ефективність використання ресурсів

Економічні потреби та виробничі ресурси. Потреби та їх класифікація. Розвиток економічних потреб та їх безмежність. Потреби та економічні інтереси. Види економічних інтересів і їх взаємодія. Виробничі ресурси. Відновні та невідновні ресурси. Сучасні інформаційні технології у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.

Виробництво та ефективність використання ресурсів. Процес виробництва як взаємодія його факторів. Витрати виробництва. Економічні та бухгалтерські витрати. Ефективність використання ресурсів. Повна зайнятість і повний обсяг виробництва. Обсяг продукту країни. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Прийняття ефективних методів управління економічною діяльністю, обґрунтування пропонованих рішень на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

Проблема вибору і виробничі можливості національної економіки. Економічне зростання. Визначення та критичне оцінювання стану та тенденцій соціально-економічного розвитку. Вибір в економіці. Крива трансформації. Формування та аналізування моделей економічних систем та процесів. Суть і значення економічного зростання. Фактори та типи економічного зростання. Погляди на економічне зростання.

Тема 3. Ринкова економіка. Базова модель економічної рівноваги товарного ринку

Ринкова економіка як господарська система. Основні принципи організації ринкової економіки. Сучасні моделі ринкової економіки. Схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці. Суть та генезис товарної форми виробництва. Форма виробництва як категорія. Види товарного виробництва. Суб'єкти товарних відносин. Продукт виробництва як товар. Попит на товар і його пропозиція. Ціна товару.

Зміст, функції та види ринків. Суть та функції ринку. Види ринків. Національний ринок. Ринок товарів і послуг. Ринки ресурсів. Ринок праці. Ринок природних ресурсів. Фінансові ринки. Кредитний ринок. Ринок цінних паперів. Інші сегменти національного ринку. Аналізування ризиків функціонування соціально-економічних систем.

Рівновага на ринку. Модель економічної рівноваги. Обґрунтовування управлінських рішень щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики. Розробка та реалізація соціально-економічних проектів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.

Інфраструктура ринкової економіки. Суть ринкової інфраструктури та її складники. Інфраструктура товарного ринку. Товарні біржі. Фондова біржа. Фондові індекси. Біржа праці. Функції центрів зайнятості. Фінансова інфраструктура. Банківська система. Центральний банк та його функції. Комерційні банки та їх види. Процентна ставка та її чинники. Небанківські фінансові інститути.

Тема 4. Основні макроекономічні показники

Економічна система як сукупність механізмів організації національної економіки. Національна економіка та основні проблеми її організації. Суть та механізми економічної системи. Значення права в господарських системах. Типізація економічних систем. Власність та її місце в економічній системі. Права власності. Історичні типи, види і форми власності. Тенденції у розвитку відносин власності.

Валовий внутрішній продукт як основний показник обсягу виробництва країни. Національне рахівництво. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Номінальний і реальний ВВП. Обчислення ВВП. Додана вартість.

Методи обчислення ВВП. Валовий внутрішній продукт як сума видатків. ВВП як сума доходів. Факторні доходи. Амортизація і непрямі податки. ВВП як сума доданої вартості. Інші показники обсягу національного виробництва. Валовий національний продукт (ВНП). Чистий внутрішній продукт (ЧВП). Національний дохід. Особистий дохід. Використовуваний дохід.

Показники рівня розвитку та функціонування національної економіки. Економічний розвиток країни і його рівень. Показники ефективності використання факторів виробництва. Темпи зростання національної економіки.

Показники рівня зайнятості: зайняті і безробітні. Рівень безробіття; види безробіття. Повна зайнятість; природна норма безробіття.

Показники рівня цін: Індекс споживчих цін (ІСЦ); дефлятор ВВП; зведення номінального до реального ВВП.

Показники зовнішньоекономічної діяльності держави: рівень відкритості економіки; платіжний баланс. Стан платіжного балансу України; обсяг зовнішнього боргу країни та її золотовалютні резерви.

Тема 5. Макроекономічна нестабільність

Визначення економічного циклу. Причини економічних циклів. Суть та причини економічних коливань. Безробіття: діловий цикл та його фази. Причини економічних коливань; соціально-економічні втрати від безробіття. Закон Оукена; причини безробіття і його рівень у різних країнах; державна політика зниження природної норми безробіття. Оцінювання можливих ризиків, соціально-економічні наслідків управлінських рішень.

Інфляція як прояв макроекономічної нестабільності: суть інфляції та її види. Темп інфляції. Інфляція попиту. Інфляція пропозиції. Соціально-економічні наслідки інфляції; причини інфляції. Інфляція як багатофакторний процес; взаємозв'язок інфляції та безробіття. Крива Філіпса; методи боротьби з інфляцією.

Стабілізаційна політика, її види та інструменти: суть та знаряддя монетарної політики; фіскальна політика і її інструменти; інші види стабілізаційної політики; дискусія щодо стабілізаційної політики. Формування та аналізування моделей економічних систем та процесів.

Тема 6. Економічна динаміка

Економічні основи світової економіки: причини становлення і суть міжнародної економіки; міжнародний поділ праці і його чинники; глобалізація господарського життя; основні форми міжнародних економічних відносин.

Зовнішня торгівля і зовнішньоторговельна політика: класичні та сучасні теорії зовнішньої торгівлі; основні риси зовнішньої торгівлі в сучасних умовах; зовнішня торгівля України та її перспективи; суть, види та інструментарій зовнішньоторговельної політики. Аргументи на користь протекціонізму та проти нього; міжнародні організації з регулювання зовнішньої торгівлі. СОТ.

Міжнародний рух капіталів та міжнародна міграція робочої сили: прямі і портфельні інвестиції. Транснаціональні корпорації та їх місце в економіці України; суть, причини та наслідки трудової міграції. Наслідки трудової міграції для України; науково-технічне співробітництво країн та участь у ньому України.

Базові моделі макроекономічної динаміки. Розробка сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем, а також ефективних способів захисту соціально-економічних систем.

Тема 7. Держава в системі макроекономічного регулювання

Міжнародні валютно-фінансові відносини: валюта та її конвертованість. Номінальні і реальні валютні курси; плаваючі та фіксовані валютні курси; чинники, що впливають на плаваючий валютний курс; міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк; міжнародні валютні системи.

Національні економіки у світовій господарській системі: місце і роль розвинутих країн у світовій економіці: особливості економіки країн, що розвиваються. Джерела прискореного зростання нових індустріальних країн; економіка України у світових господарських зв'язках.

Міжнародна економічна інтеграція: суть, завдання регіональної економічної інтеграції та її форми; провідні міжнародні регіональні економічні об'єднання. ЄС і НАФТА; міжнародні галузеві об'єднання. ОПЕК; інтеграція України у світову економіку; глобальні проблеми сучасності.

2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Тема 1. Економічна безпека: сутність і передумови формування

Поняття і роль безпеки у функціонуванні економічних систем. Економічна безпека бізнесу: сутність і складові. Передумови та чинники формування економічної безпеки національних підприємств.

Тема 2. Ринкова та зовнішньоекономічна безпека бізнесу

Сутність та основні методи оцінювання ринкової безпеки бізнесу. Напрями і способи захисту ринкової позиції бізнесу. Тіньовий бізнес та недобросовісна конкуренція в контексті економічної безпеки бізнесу. Злиття і поглинання як чинники розвитку та загрози економічній безпеці підприємства.

Безпека зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Тема 3. Фінансова безпека соціально-економічних систем

Поняття і роль фінансової безпеки в діяльності підприємства. Діагностика рівня фінансової безпеки підприємства. Оцінювання ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Напрями та методи забезпечення фінансової безпеки підприємства. Методи управління економічною діяльністю.

Тема 4. Інформаційна безпека бізнесу

Сутність і роль інформаційної безпеки в бізнесі. Методи та засоби захисту інформації на підприємстві. Бізнес-розвідка підприємства: сутність, завдання та технологія проведення.

Тема 5. Діагностика економічної безпеки соціально-економічних систем

Критерії та індикатори діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання. Інформаційне забезпечення діагностики економічної безпеки. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. Оцінка можливих ризиків та соціально-економічні наслідки управлінських рішень щодо управління ними.

Тема 6. Система управління економічною безпекою соціально-економічних систем

Зміст і завдання системи управління економічною безпекою підприємств. Служба безпеки підприємства: сутність, структура та завдання. Організація діяльності служби безпеки на підприємстві. Розробка та впровадження ефективних способів захисту соціально-економічних систем.

3. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Тема 1. Система загроз національним економічним інтересам України. Логічна ієрархія понять у системі економічної безпеки

Логічна ієрархія понять у системі економічної безпеки. Економічна безпека – необхідна умова забезпечення стабільності політичної та соціальної систем. Формування множини індикаторів; визначення характеристичних (оптимальних, порогових і граничних) значень індикаторів; нормалізація індикаторів; визначення вагових коефіцієнтів; розрахунок інтегрального індексу.

Тема 2. Закон України «Про основи національної безпеки України». Поняття національних інтересів і виокремлення економічних потреб в системах. Ключові економічні загрози

Система загроз національним економічним інтересам України. Закон України «Про основи національної безпеки України». Цілісне бачення механізму забезпечення економічної безпеки країни в умовах кризи. Поняття національних інтересів і виокремлення економічних потреб у структурі найважливіших національних інтересів країни.

Поняття національних інтересів як життєво важливих матеріальних, інтелектуальних і духовних цінностей українського народу

Тема 3. Ідентифікація потенційних і реальних загроз соціально-економічних систем

Перелік загроз національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері. Ідентифікація потенційних і реальних загроз національним інтересам. Методика оцінки загроз економічній безпеці, заходи щодо нейтралізації загроз: посилення структурної деформації економіки, зниження інвестиційної та інноваційної активності та розпад науково-

технічного потенціалу, тенденція до перетворення України на паливно-сировинну периферію розвинутих країн, посилення залежності від імпорту, втеча з країни валютних ресурсів і капіталів, поглиблення майнового розшарування суспільства, зростання зовнішнього боргу, надмірна відкритість економіки та її уразливість стосовно зовнішніх загроз, активна криміналізація економічних відносин.

Тема 4. Методика оцінки загроз економічній безпеці. перелік основних індикаторів стану економічної безпеки України, їх оптимальні та граничні значення.

Методика розрахунку економічної безпеки України

Перелік основних індикаторів стану економічної безпеки України, їх оптимальні, порогові та граничні значення

Методика розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України.

Тема 5. Методика розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки

Конструювання інтегральної оцінки економічної безпеки: формування множини індикаторів; визначення характеристичних (оптимальних, порогових і граничних) значень індикаторів; нормалізація індикаторів; визначення вагових коефіцієнтів; розрахунок інтегрального індексу. Групи індикаторів економічної безпеки: індикатори стану макроекономічної безпеки, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційної, науково-технологічної, енергетичної, соціальної, демографічної, продовольчої і виробничої безпеки. Динаміка зміни інтегрального показника рівня економічної безпеки України.

Тема 6. Заходи антикризового спрямування для забезпечення нейтралізації і зниження загроз соціально-економічних систем

Система забезпечення економічної безпеки України. Алгоритм забезпечення економічної безпеки. Забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки в Україні - головна стратегічна мета національної безпеки.

Визначення цілей і принципів системи, створення правового поля функціонування системи; визначення структурних елементів і організаційної структури системи; виявлення і оцінка чинників дестабілізації, що діють, здійснюють вплив на об'єкт економічної безпеки, виявлення сукупності загроз; визначення і оцінка передбачуваних збитків від реалізації виявлених загроз; розробка методичного інструментарію оцінки економічної безпеки України; розробка механізмів протидії виявленим загрозам.

Антикризові заходи, які вживаються різними країнами світу : спрямовані на підтримку реального сектора економіки, що дозволять відновити або прискорити економічне зростання, підвищити

конкурентоспроможність, зберегти зайнятість населення. Серед антикризових інструментів, які застосовувалися різними країнами, можна виокремити: розширення пропозиції кредитних ресурсів, підтримка малого й середнього бізнесу, стимулювання інвестицій та інновацій, підтримка пріоритетних галузей, підтримка експортерів, податкові пільги та інше.

Заходи антикризового спрямування для забезпечення економічної безпеки країни і зниження загроз.

Тема 7. Організація заходів і джерела фінансування програм щодо нейтралізації і зниження загроз

Антикризове управління економічною безпекою в умовах викликів фінансово-економічної глобалізації (державний і регіональний виміри)

Джерела фінансування антикризових заходів різними країнами: збільшення дефіциту державного бюджету внаслідок надання низки податкових пільг; зростання державного боргу; використання валютних резервів для вливання ліквідності в банківську систему (Корея), підтримки доступу компаній до ліквідності (Бразилія); випуск казначейських облігацій; використання коштів фондів суверенного багатства чи національних фондів (Казахстан, Росія, Норвегія); використання коштів державних та місцевих бюджетів; використання коштів державних банків та банків розвитку.

4. ПРОЕКТНА ЕКОНОМІКА

Тема 1. Проектний аналіз як складова управління інвестиційними проектами. Аналіз концепції інвестування проекту

Поняття та сутність проектного аналізу. Предмет і мета проектного аналізу. Основні складові проектного аналізу. Передумови проектного аналізу. Принципова схема змісту проектного аналізу. Еволюція проектного аналізу. Концепція проектного аналізу. Завдання проектного аналізу. Основні принципи проектного аналізу. Методологія проектного аналізу. Поняття інвестиційного проекту. Головні ознаки інвестиційного проекту. Класифікація інвестиційних проектів. Основні ознаки класифікації інвестиційних проектів. Середовища проекту. Оцінка стану та тенденцій соціально-економічного розвитку. Розробка й аналіз моделей економічних систем та процесів. Учасники інвестиційного проекту.

Поняття інвестиційного проекту. Інвестиційний план, інвестиційна програма. Різниця у функціонуванні підприємства і проекту. Основні ознаки інвестиційного проекту. Додаткові ознаки проекту. Економічна взаємозалежність проектів. Види проектів залежно від взаємовпливу. Класифікація інвестиційних проектів. Основні ознаки класифікації інвестиційних проектів.

Обґрунтування управлінських рішень щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, з врахуванням цілей, ресурсів та різних обмежень. Оцінка ризиків та наслідків управлінських рішень що приймаються.

Тема 2. Структура і види проектного аналізу. Аналіз організаційної структури і учасників проекту

Концепція та поняття життєвого циклу проекту. Підходи до поділу проекту на складові елементи. Фази та стадії проектного циклу. Передінвестиційна фаза проекту. Підбір інформації, виявлення та дослідження нових потенційних інвестиційних можливостей. Вибір цілей проекту та його завдань на стадії ідентифікації. Характеристика робіт з макро- та мікроаналізу.

Розробка соціально-економічних проектів та система комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

Мета проекту. Зміст робіт на попередньому етапі та етапі додаткових досліджень стадії підготовки проекту. Склад досліджень на стадії розробки та експертизи. Розробка функціональної схеми об'єкта проектування. Склад робіт з календарного планування проекту та підготовки будівельної документації. Інвестиційна фаза проекту. Принципи успішного впровадження проекту. Мета і правила організації та проведення тендерів. Порядок виконання робіт на стадіях інженерно-технічного проектування робіт і будівництва об'єкта. Необхідність проведення робіт з виробничого маркетингу та набору і навчання персоналу. Експлуатаційна фаза проекту; її змістовна характеристика: виробнича експлуатація, заміна та оновлення, розширення та інновації.

Поняття незалежних, взаємовиключаючих, умовних, заміщуючи, синергічних проектів. Класифікація проектів за класом, типом, видом, тривалістю, масштабом, складністю. Поняття зовнішнього та внутрішнього середовищ проекту. Склад учасників проекту. Визначення їх ролі і відповідальності під час підготовки та реалізації проекту.

Комплексна заключна оцінка проекту. Динаміка та фінансування капітальних витрат і витрат з просування проекту за стадіями його життєвого циклу.

Тема 3. Аналіз процесу матеріально-технічної підготовки інвестиційного проекту

Поняття вигід і затрат у проектному аналізі. Методичні підходи до визначення цінності проекту. Методика розрахунку додаткових вигід і затрат за проектом. Порядок розрахунку вигід і затрат у грошовому вимірі. Явні витрати та вигоди, їх використання для прийняття рішень. Необхідність оцінки неявних вигід і затрат у разі оцінки проектів, їх кількісна оцінка. Вибір методичного підходу до кількісного визначення зовнішніх ефектів проекту. Альтернативна вартість як ключова концепція проектного аналізу. Межі використання альтернативної вартості у прийнятті проектних рішень. Класифікація витрат за ознаками. Вплив величини постійних і змінних витрат на проектні рішення. Принципи розрахунку операційних і фінансових витрат. Порядок урахування витрат минулого періоду.

Тема 4. Аналіз і моделювання у процесі реалізації проекту. Аналіз ризиків проекту

Необхідність урахування зміни вартості грошей у часі при аналізі проектів. Поняття майбутньої і теперішньої вартості. Поняття норми прибутку, ставки процента. Простий і складний процент, його вплив на майбутню вартість. Обчислення майбутньої вартості грошей. Операції компаундування та дисконтування. Вплив на величину теперішньої вартості строку життєвого циклу проекту та ставки процента. Майбутня і теперішня вартість ануїтету, її використання у проектних розрахунках. Розрахунок вартості грошей за різних умов інвестування. Підходи до визначення процентної ставки проекту. Реальна процентна ставка. Розрахунок номінальної ставки процента. Вплив інфляції на величину номінальної процентної ставки. Поняття інфляційної премії. Прийняття проектних рішень за різними інфляційними сценаріями.

Поняття ризику та невизначеності. Прийняття рішень за невизначених умов і вимог. Необхідність урахування рівня невизначеності під час прийняття проектних рішень. Характеристика систематичних і несистематичних ризиків проекту, можливість їх впливу та усунення під час підготовки та реалізації проекту. Класифікація ризиків. Види ризиків на різних стадіях підготовки і реалізації проекту. Причини виникнення технічних, політичних, маркетингових, фінансових ризиків, їх ознаки. Наслідки функціональних ризиків. Мета аналізу ризику. Якісний та кількісний аналіз ризику. Процедура експертного аналізу ризику. Аналіз ризику методом побудови дерева рішень. Аналіз чутливості проекту, методика його проведення. Оцінка факторної еластичності показників ефективності проекту. Розрахунок критичних значень змінних проекту, визначення межі безпеки. Побудова матриці перевірочних процедур для змінних проекту. Аналіз сценаріїв. Прогнозування оптимістичного та песимістичного сценаріїв змін внутрішнього та зовнішнього середовища. Метод імітаційного моделювання (Монте-Карло). Методи зниження ризику. Вибір методу зниження ризиків залежно від виду ризику. Послідовність резервування коштів на покриття непередбачених витрат. Страхування ризиків. Порядок визначення ефективності заходів щодо зниження ризиків.

Тема 5. Аналіз ризиків фінансування інвестиційних проектів

Методи управління економічною діяльністю, обґрунтування рішень на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень. Мета і роль фінансового аналізу в підготовці та відборі проектів. Інформаційна база прийняття проектних рішень під час проведення фінансового аналізу. Етапи проведення фінансового аналізу проекту. Методологічні підходи та інструментарій проведення фінансового аналізу проектів. Концепції, на яких базується фінансовий аналіз проекту: аналіз вигід і витрат, зміна вартості грошей у часі, альтернативна вартість, формування грошового потоку. Зміст основних фінансових документів за проектом.

Послідовність проведення фінансової діагностики підприємства. Прогнозування плану прибутків за проектом. Особливості проведення фінансового обґрунтування проекту. Роль фінансування в прийнятті проектних рішень. Завдання і принципи фінансування проектів. Види джерел фінансування проектів та їх характеристика. Етапи стратегії формування інвестиційних ресурсів підприємства. Критерії раціоналізації структури фінансування проекту.

Мета і завдання економічного аналізу, його взаємозв'язок з іншими функціональними аспектами проектного аналізу. Поняття економічної цінності проекту, фактори, які на неї впливають. Економічна привабливість та ефективність проектів. Методика оцінки економічної привабливості проекту.

Інтерпретація результатів визначення рівня економічної привабливості проекту. Міра вартості витрат і вигід в економічному аналізі. Причини викривлення вартості та ціни на товари на сучасному ринку. «Тіньова» ціна як суспільна вартість продукту. Методичні підходи до визначення «тіньової» ціни.

5. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Тема 1. Стратегічний аналіз, його місце в управлінні економікою підприємства

Сутність стратегічного аналізу, його місце в управлінні економікою підприємства.

Зміст стратегії підприємства. Методичний підхід до обґрунтування стратегії розвитку підприємства

Механізми формування та реалізації стратегії.

Система раннього попередження, реагування та прогнозування банкрутства підприємства

Сутність стратегічних управлінських рішень. Ієрархія стратегічних рішень

Методи стратегічного аналізу.

Система цільових орієнтирів підприємства.

Середовище підприємства та методи його вивчення.

Прогнозування у стратегічному аналізі.

Інформаційна база стратегічного аналізу.

Тема 2. Оцінка конкурентної позиції та аналіз досягнутих результатів діяльності підприємства

Оцінка конкурентної позиції бізнесу.

Принципи та підходи до проведення стратегічного аналізу.

Загальна характеристика позиції підприємства (організації). Основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства та їх значення для стратегічного аналізу.

Оцінка складових (підсистем) системи підприємства: оцінка фінансів організації, системи збуту продукції, виробничої підсистеми, характеристика інноваційної діяльності, оцінка трудових ресурсів (структура, управління, підбір, стимулювання праці, система комунікацій), система управління (структура організації та система прийняття рішень, організаційна культура), загальна ефективність.

Основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства та їх значення для стратегічного аналізу. Показники загальної ефективності діяльності: темпи росту обсягів діяльності (виробництва), місце в галузі та репутація, покращення конкурентної позиції бізнесу, рівень витрат, рентабельність, продуктивність праці, стан та ефективність використання основних засобів, показники організаційно-технічного рівня.

Поняття конкурентоспроможності, конкурентоспроможність фірми та продукції (товару). Поняття конкурентних переваг та джерела їх утворення.

Характеристика стратегічної позиції підприємства в галузі на ринку. Визначення частки ринку підприємства.

Індекс Херфіндала. Стратегічні карти конкурентів та аналіз за допомогою “позиційної карти конкурентів”.

Стратегічна конкурентоспроможність. Конкурентні стратегії за М. Портером. Методи визначення конкурентоспроможності підприємства.

Тема 3. Нормативи стратегічного аналізу

Нормативно-правова база стратегічного аналізу.

Базові (нормативні) методи стратегічного аналізу.

Стратегічний аналіз структури капіталу підприємства. Критерії оптимізації структури капіталу.

Стратегічний аналіз фінансових показників діяльності підприємства. Особливості аналізу.

Призначення та методика портфельного аналізу та її особливості в українській практиці.

Портфельний аналіз як засіб розробки корпоративної стратегії.

Методи аналізу та визначення конкурентних переваг.

Сутність та джерела утворення конкурентних переваг на підприємстві.

Ресурсозбереження — джерело досягнення конкурентної переваги.

Методи прогнозування та їх застосування в стратегічному аналізі на сучасному етапі. Обмеження та переваги прогнозування.

Конкурентні стратегії за М. Портером. Підхід Портера до визначення конкурентних переваг.

Аналіз конкуренції за М. Портером. Особливості підходу, роль М. Портера у формуванні теорії конкуренції.

Формування конкурентних переваг за Ж.-Ж. Ламбенем та А. Юдановим. Аналіз підходів. Аналіз та обґрунтування інвестиційної стратегії підприємства.

Тема 4. Розроблення та економічне обґрунтування стратегії підприємства

Еволюція погляду на підприємство як на “відкриту систему”.

Вартісний аналіз як засіб досягнення конкурентної переваги.

Теоретичні передумови та інструменти проведення портфельного аналізу. Матриця Бостонської консалтингової групи (БКГ). Види стратегічних господарських підрозділів за матрицею БКГ. Умова збалансованості портфеля підприємства. Рекомендації матриці БКГ. Переваги та недоліки матриці БКГ.

Матриця Мак-Кінсі “екран бізнесу”. Класифікація виробничих одиниць і рекомендації матриці Мак-Кінсі. Переваги та недоліки матриці Мак-Кінсі, її особливості.

Матриця “балансу життєвого циклу” ADL/LC (Artur D. Little/ life Cycle), її особливості. Класифікація бізнес-одиниць за їх стратегічним положенням на ринку. Рекомендації, переваги, особливості застосування матриці ADL/LC.

Розроблення та економічне обґрунтування стратегії виробничої програми

Стратегічний аналіз структури капіталу підприємства

Стратегічний аналіз фінансових показників діяльності підприємства.

Стратегічний аналіз інвестиційної діяльності

Тема 5. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні

Сучасний стан національної економіки. Розповсюдження практики стратегічного менеджменту в Україні. Відношення керівництва підприємств до запровадження стратегічного менеджменту. Вплив стратегічного менеджменту на діяльність вітчизняних підприємств. Причини низького рівня запровадження стратегічного управління на вітчизняних підприємствах.

Засади і підходи до стратегічного управління на вітчизняних підприємствах.

Досвід і спрямування стратегічного менеджменту підприємств в зарубіжних країнах. Доцільність формування стратегії та запровадження стратегічного управління в практику вітчизняних підприємств.

Проблеми запровадження системи стратегічного менеджменту в практику вітчизняних підприємств. Рекомендовані напрямки (стратегії) розвитку вітчизняних підприємств в умовах стабілізації національної економіки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17>.
3. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
4. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
6. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 № 1602-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>.
7. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.
8. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.
9. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України 11.09.2003 № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.
10. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>.
11. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.
12. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
13. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4.07.2002 № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
14. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України 2.03.2015 № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.
15. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
16. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні Закон України 21.12.2000 № 2157-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14#Text>.
17. Про оцінку земель : Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>.
18. Про підприємництво : Закон України 7.02.1991 № 698-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>

Навчальні посібники, дидактичні, методичні матеріали та інші наукові матеріали:

1. Башнянин Г.І. Політична економія: навчальний посібник. Новий світ-2000, 2023. 480 с.
2. Круш П.В. Основи економічної теорії. Каравела, 2023. 448 с.
3. Забарна Е.М., Козакова О.М. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність. Вид -во «Олді – плюс», 2020. 412 с.
4. Хамініч С.Ю. Інноваційні методи управління в соціально-орієнтованій системі підприємства. Східна Європа: еконо-міка, бізнес та управління. 2023. №2(39). URL: <http://www.easterneuropeebm.in.ua/index.php/vipusk-39-2023>
5. Сидоров О.А., Фісуненко П.А., Фісуненко Н.О., Альошина Т.В. Світова економіка та міжнародні економічні відносини : підручник; кол. авторів; за заг. ред. д.е.н. Фісуненко П.А. Дніпро. 2023. 403 с.
6. Khaminich S., Heti K. The knowledge economy as a factor for enterprise development in management system. Editorial board of scientific journal «Philosophy, economics and law review» volume 1, no. 1, 2023, p.103-115 (ua)
7. Хамініч С.Ю. Основні тренди освіти в системі економіки знань. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2023. №5. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-5-8886>
8. Хамініч С.Ю., Сокол П.М., Гордійчук С.М. Оцінка факторів успіху логістичних компаній у сучасному бізнес-середовищі. Бізнес Інформ. 2023. №3. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-187-192>
9. Хамініч С.Ю. Інституціональні засади економічної безпеки України в умовах війни. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економіка".- 2023. № 2. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-2-8626>
10. Хамініч С.Ю., Сокол П.М. Теоретичні аспекти маркетингової діяльності суб'єктів господарювання на засадах впровадження інноваційних технологій. Науково-виробничий журнал «Держава та регіони», Серія : Економіка та підприємництво, Випуск № 3, 2022 р. С.40– 44.

Інтернет-ресурси:

1. Антимонопольний комітет України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.amc.gov.ua>.
2. Бізнес: газета. URL: <http://www.business.ua>.
3. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
4. Державна аудиторська служба України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.dkrs.gov.ua>.
5. Закон і бізнес : газета. URL: <http://zib.com.ua>.
6. Кабінет Міністрів України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.

7. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.me.gov.ua>.
8. Міністерство соціальної політики України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.msp.gov.ua>.
9. Міністерство фінансів України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.mof.gov.ua>.
10. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
11. Національний банк України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
12. Фінанси України : науково-теоретичний журнал Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління». URL: <http://finukr.org.ua>.